

HISTORISCH GENOOTSCHAP 'ROTTERODAMUM'

OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN IN 1968

*'Rotterdam is een nuchtere stad,
vol realiteitszin!'*

ZO wordt wel gesproken en geschreven wanneer men het jaarlijks gebeuren tracht te overzien en het is wel haast vanzelfsprekend dat ook in een jaarverslag van een Historisch Genootschap het gevoel voor realiteit, dat ons Rotterdamers wordt toegeschreven, merkbaar is.

Het verslagjaar overziende mag zeker worden geconstateerd dat het Genootschap ook in het jaar 1968 bloeiend en levenskrachtig is geweest, waarvan de vele activiteiten, die verderop in dit verslag worden vermeld, het bewijs mogen vormen. Ons gevoel voor realiteit brengt echter met zich dat moet worden geconstateerd, dat bij uitzondering het ledental gelijk is gebleven, daar op 31 december 1968 2897 leden en 91 donateurs stonden ingeschreven, welke getallen vrijwel gelijk zijn aan die per 31 december 1967. Van de mogelijkheid om lid voor het leven te worden werd wederom door ettelijke personen gebruik gemaakt.

Een schaduw viel over dit verslagjaar door het heengaan van drie 'mannen van het eerste uur'. Ons ontvielen achtereenvolgens de oud-bestuursleden mr. H. C. Hazewinkel, J. E. van der Pot en dr. F. K. H. Kossmann, allen behorende tot de oprichters van ons Genootschap en allen gedurende lange tijd bestuurslid.

Zij hebben grote betekenis gehad voor de vorming van de eerste activiteiten van het Genootschap, terwijl zij ieder op eigen terrein persoonlijk tot groei en bloei hebben bijgedragen.

De heer Hazewinkel voerde van oudsher het redacteurschap van het Rotterdams Jaarboekje, dat ook orgaan van het Genootschap is geworden, terwijl ook de regelmatige bijeenkomsten van het Genootschap in het Gemeentearchief aan zijn initiatief te danken waren.

De heer Van der Pot heeft door de vorming en samenstelling van de zgn. historische kalender voor het Genootschap de mogelijkheid geschapen steeds tijdig op de hoogte te zijn van historische gebeurtenissen en feiten die voor het besteden van bijzondere aan-

dacht in aanmerking komen. Deze kalender vormt een basis voor de activiteiten, die van onschatbare waarde is.

De heer Kossmann heeft op nauwgezette wijze van het begin af zijn bijzondere aandacht gegeven aan de reeksen van grotere en kleinere werken, die onder auspiciën van het Genootschap het licht hebben gezien.

Wij gedenken hen allen in dankbaarheid en eerbied.

De jaarvergadering werd gehouden op 29 februari in de Gemeentebibliotheek; aanwezig waren 20 leden.

De voorzitter herdacht de onlangs overleden oud-bestuursleden mr. H. C. Hazewinkel en J. E. van der Pot. De notulen van de jaarvergadering van 27 februari 1967 en het jaarverslag 1967 van de secretaris werden goedgekeurd met dank voor de grote toewijding van de secretaris.

De verslagen van de penningmeester en van de kascommissie werden eveneens goedgekeurd met dank voor het met naugwezetheid verrichte werk. Tot leden van de kascommissie voor 1968 werden benoemd mejuffrouw L. de Haan en de heren ir. M. K. J. J. ter Kuile en J. Perdijk, met als plaatsvervangende leden de heer Th. Hoijer, N. Kolff en J. W. C. Besemer.

De heer C. J. du Ry van Beest Holle, statutair aan de beurt om af te treden als bestuurslid, werd bij acclamatie herbenoemd. In verband met het tussentijds aftreden van de heer prof. dr. J. H. van Stuijvenberg werd op voorstel van de voorzitter in zijn plaats benoemd de heer prof. dr. P. W. Klein, hoogleraar in de economische geschiedenis aan de Nederlandse Economische Hogeschool. Het bestuur is thans als volgt samengesteld: mr. W. F. Lichtenauer, voorzitter; mr. J. Dutilh, secretaris; mr. B. M. Th. ten Kate, penningmeester; drs. R. A. D. Renting, vice-voorzitter; A. A. Arkenbout, mej. W. A. H. Crol, drs. E. van Gulik, prof. dr. P. W. Klein en C. J. du Ry van Beest Holle.

De contributie voor 1968 voor leden, donateurs en leden voor het leven werd gehandhaafd op resp. f 10,—, f 25,— en f 150,—.

Bij de rondvraag werd o.m. gesproken over het standbeeld van Hugo de Groot, de Erasmus-herdenking, de verplaatsing van Kuyl's Fundatie van de Schiekade naar de 's-Gravenweg, de activiteiten van de Jeugdcommissie (de heer Renting is thans tot voorzitter hiervan benoemd) en de uitgaven van het Genootschap.

In 1968 werd op 8 januari in het Gemeentearchief de eerste

bijeenkomst gehouden. Dr. H. J. Scheffer, adjunct-hoofdredacteur van het Rotterdamsch Nieuwsblad en auteur van een uitgebreide biografie over Henri Berssenbrugge, hield een voordracht over leven en werk van deze beroemde fotograaf. Tevens bestond gelegenheid de tentoonstelling, gewijd aan Berssenbrugge, te bezichtigen.

Op 5 februari hield de heer H. Janse, architect bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, in het Museum Boymans-Van Beuningen een voordracht over Rotterdam in 1563. In deze voordracht werd gewezen op de omvangrijke branden die in die tijd grote gedeelten van de stad in de as legden, waarna bij de opbouw ermee rekening werd gehouden de brandbaarheid van de huizen te verminderen.

Drs. J. R. Zuidema, lector aan de Nederlandse Economische Hogeschool, vervolgde de serie voordrachten op 22 maart met een lezing in het Gemeentearchief betreffende de groei van het aantal dissertaties, verdedigd aan de Nederlandse Economische Hogeschool, terwijl vooral het aspect van de economische orde van ons eigen land in beschouwing werd genomen in de periode van 50 jaar.

Op 23 april werden de leden in de gelegenheid gesteld een tentoonstelling van prentbriefkaarten en affiches, getiteld 'Groeten uit Rotterdam', te bezichtigen in het Gemeentearchief. Het Rotterdam uit de laatste jaren van de 19de eeuw en de eerste decennia van de 20ste eeuw, was in beeld gebracht. Drs. R. A. D. Renting, de gemeentearchivaris, gaf een kleine toelichting.

De heer D. Hausdorff, voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de Nederlands Israëlitische Gemeente, hield op 21 mei eveneens in het Gemeentearchief, een voordracht over de Joodse Gemeente in de eerste helft van de 19de eeuw. Tegelijkertijd kon men de tentoonstelling bezichtigen die in het Gemeentearchief werd gehouden: '350 jaar Joodse Gemeente in Rotterdam'.

De heer T. J. van Gelder, directeur van de 4de Technische School, hield op 29 mei een voordracht in De Doelen over het technisch onderwijs te Rotterdam gedurende honderd jaar, waarbij vooral enige markante punten uit de periode 1868-1968 van de Vereniging 'De Technische School' werden aangehaald. Na de pauze kon men een tentoonstelling bezichtigen, die ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan was georganiseerd.

Op 5 juni werd in De Doelen een uitvoering gegeven door het Kamerorkest van het Rotterdams Philharmonisch Orkest, onder leiding van Edo de Waart, waarbij muziek ten gehore werd gebracht uit de 17de en 18de eeuw, nl. van Pieter Hellendaal, Joannes van Geertsom, Jacob Tours en Nicolaas Lentz. De heer W. A. Wagener, auteur van het boek 'Muziek aan de Maas', hield een korte inleiding. De bijeenkomst vond plaats in samenwerking met de Vereniging tot Instandhouding van het Rotterdams Philharmonisch Orkest, de Kamermuziekvereniging en de Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Op 8 juni vond de jaarlijkse excursie van het Genootschap plaats, waarvoor grote belangstelling bestond. De excursie voerde ditmaal o.a. naar Edam en De Rijk. In Edam werden bezocht het Stadhuis, de Grote of St. Nicolaaskerk en het Gemeenlandshuis, in De Rijk de Nederlands Hervormde Kerk, het Raadhuis en Waag en het Museum. Dank zij de medewerking van Gemeentebesturen en van het bestuur van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland kan deze excursie als zeer geslaagd worden beschouwd.

Op 28 oktober hield in het Historisch Museum dr. H. J. Schaffer een voordracht over de revolutionaire gebeurtenissen in november 1918.

Op 13 november sprak prof. L. J. Rogier in het restaurant Engels over Jacob de Vletter. In zijn voordracht werden de bijna dagelijks optredende onlusten in de laatste oktoberdagen van 1868 belicht, die een gevolg waren van een spanning, waartoe de latent aanwezige afkeer van de politie leidde.

De Franse Ambassadeur onthulde op 19 november in aanwezigheid van vele belangstellenden, pers en vertegenwoordigers van het Gemeentebestuur een gedenkplaat voor P. Jurieu, die was aangebracht aan de gevel van de Waalse Kerk.

Van 26 oktober tot en met 3 november bestond gelegenheid een tentoonstelling te bezichtigen, die gehouden werd in het gebouw 'Centrum Kralingen' getiteld 'Kralingen nog steeds een heerlijkheid', waar naast oude en nieuwe foto's van Kralingen ook oude archiefstukken en prenten werden getoond, terwijl tot en met 1 december in het Gemeentearchief een tentoonstelling werd gehouden, waarop foto's waren te zien van Kralingen, Hillegersberg, Schiebroek, Overschie, Delfshaven, het westen en Rotter-

dam-Zuid uit de periode 1870–1940 en getiteld 'Dubbel-foto's van Rotterdamse stadsdelen'.

Op 17 december hield prof. mr. J. G. Sauveplanne een voordracht in het Historisch Museum, die handelde over de Rijnvaartakte van Mannheim, waarbij o.a. de verhouding tot de akte van Mainz werd bekeken.

Tot 29 december bestond gelegenheid de tentoonstelling 'Kost en Moeite' te bezichtigen, die werd gehouden aan de Kralingse Dreef 50 te Rotterdam en was georganiseerd ter gelegenheid van het XIde lustrum der Nederlandse Economische Hogeschool. Op deze tentoonstelling werden prenten getoond uit het bezit van de Stichting 'Atlas van Stolk'.

Voor de verschillende voordrachten bestond de mogelijkheid tot vrije introductie, waarvan in grote mate gebruik werd gemaakt. De belangstelling voor de lezingen mag zeer zeker groot worden genoemd.

Het is verheugend te kunnen mededelen dat de grote reeks van het Genootschap kon worden uitgebreid. Van de hand van mevrouw H. D. Hamer–Van der Harst verscheen het boek: Honderd jaar beroepsonderwijs in Rotterdam – Geschiedenis van de Vereniging 'De Technische School' 1868–1968.

Voor deze reeks zijn verdere delen in bewerking evenals voor de kleine reeks en verwacht mag worden dat aan beide reeksen delen zullen kunnen worden toegevoegd.

De gebruikelijke boekencirculaire werd aan de leden verzonden.

Vermeldenswaard is voorts dat de belangstelling voor de buitengewoon fraaie reproductie van de Maaskaart van Jacob Quack nog onverflauwd bestaat. Dank zij een herdruk is deze reproductie nog steeds tegen betaling van f 10,— te verkrijgen bij het Gemeentearchief en het Historisch Museum.

Het Rotterdams Jaarboekje, verschijnend onder de auspiciën van het Genootschap, schaarde zich ook dit jaar in de rij zijner voorgangers en bevatte wederom een schat van gegevens over het Rotterdam van vroeger en nu. Vermeld dient hier te worden dat op grond van een overeenkomst met de uitgever het Genootschap de beschikking heeft gekregen over de nog aanwezige voorraad oudere jaargangen van het Rotterdams Jaarboekje. Niet alle jaargangen zijn vanzelfsprekend meer beschikbaar, doch belangstellenden kunnen informatie verkrijgen omtrent prijs en beschik-

baarheid door zich schriftelijk tot het secretariaat te wenden.

Het Fonds Historische Uitgaven vormt een steun bij het regelen van de financiële aspecten van onze reeksen en worde bij deze nog eens in de bijzondere aandacht van onze leden aanbevolen.

De activiteiten van de Jeugdcommissie van het Genootschap in het afgelopen jaar zijn vele geweest. Dank zij initiatieven van ons bestuurslid drs. R. A. D. Renting en in nauwe samenwerking met het Gemeentearchief, de diverse musea, de Gemeentebibliotheek, de Nederlandse Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis, de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, werkgroep 'De Nieuwe Maas', de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland, de Centrale Schoolrecreatiecommissie van de Rotterdamse Stichting voor de Lichamelijke Opvoeding e.a. kon onder de jeugd van Rotterdam een circulaire worden verspreid in een oplage van ca. 60.000 exemplaren, waarin alle jongeren die belangstelling hebben voor de geschiedenis werden opgeroepen zich te melden. Een programma van bijeenkomsten en cursussen werd in deze circulaire aangekondigd. De reactie was bevredigend en verschillende activiteiten zijn op gang gekomen. De steun en medewerking in deze van alle bovengenoemde instellingen is niet genoeg te waarderen en hoewel de financiële zijde nog enige zorgen baart mag de toekomst toch met vertrouwen tegemoet worden gezien.

Op het gebied van monumenten werden verschillende activiteiten ontplooid. Op verzoek van het Genootschap werd het fonteinje, gelegen tegenover het bankgebouw van Mees en Hope, door Gemeentewerken schoongemaakt en opnieuw geschilderd zodat het thans weer in voortreffelijke staat verkeert. Tevens werden de letters op het beeld van Erasmus op verzoek van het Genootschap door Gemeentewerken verguld, nadat was vastgesteld dat inderdaad dit vergulden historisch juist was.

Aan het Gemeentebestuur werd verzocht aandacht te besteden aan de grafstenen op het Portugese kerkhof, gelegen aan de Vondelweg/Jan van Loonslaan, terwijl de voorzitter van ons Genootschap ook enige bemoeienis had met het behoud van de buitenplaats 'De Olyphant' te Heenvliet.

Verheugend is het te vermelden dat de actie tot behoud van de molen 'De Hoop' te Overschie, waaraan door het Genootschap adhaesie werd betuigd, succesrijk lijkt te zijn.

Voorts is een woord van erkentelijkheid op zijn plaats voor de aktiviteit van het Gemeentebestuur betreffende het behoud van Oud Delfshaven, waaromtrent reeds kort na de oprichting van het Genootschap in 1948 contact met onze stadsbestuurders werd opgenomen en een door de gemeentearchivaris mr. H. C. Hazewinkel en de bekende architect J. D. Verheul opgesteld rapport werd overhandigd. Een afschrift van dit rapport werd aan alle leden van de huidige gemeentelijke Delfshavencommissie verstrekt. Tenslotte worde nog vermeld dat gestreefd wordt naar restauratie van de kasteelruïne op de begraafplaats te Hillegersberg. Het betreft hier de laatst bestaande kasteelruïne van dit bijzondere type in de omgeving van Rotterdam.

Op verzoek van het Nederlands Comité voor Geschiedkundige Wetenschappen werd door het Genootschap in verband met het overlijden van de heer Hazewinkel als nieuwe vertegenwoordiger aangewezen ons bestuurslid prof. dr. P. W. Klein.

De voorzitter van ons Genootschap mr. W. F. Lichtenauer en de bestuursleden drs. E. van Gulik en C. J. du Ry van Beest Holle hadden zitting in het gemeentelijk Erasmuscomité dat zich bezighoudt met de voorbereiding van de Erasmusherdenking in 1969, waarin ons Genootschap een bescheiden rol zal spelen.

Ook in het verslagjaar ontving het bestuur vele uitnodigingen tot het bijwonen van bijeenkomsten en manifestaties. Zo was het bestuur o.m. vertegenwoordigd bij de Thanksgiving Day Service op 28 november 1968 in the Pilgrim Fathers' Church te Delfshaven, bij de opening van de tentoonstelling 'Kost en Moeite', gehouden ter gelegenheid van het 11de lustrum der Nederlandse Economische Hogeschool en bij de 'Dag voor de Kunst', welke door de wethouder van Kunstzaken op zaterdag 9 november in De Doelen werd belegd.

Aan het einde van dit verslag gekomen en het jaar 1968 nog eens overziende mag van een goed Genootschapsjaar worden gesproken. Belangstelling voor bijeenkomsten en werk van het Genootschap was in ruime mate aanwezig en maakt het vervullen van de specifieke taak op vreugdevolle wijze mogelijk. In onze 'nuchtere' stad, door de gebeurtenissen in het verleden zozeer ontdaan van tastbare herinneringen, is aandacht voor hetgeen achter ons ligt misschien nog meer dan elders geboden, want door degenen die ons voorgingen werd de basis gelegd, waarop de mens

van heden kan voortbouwen. Maar laat ons bij dat voortbouwen daarom die weinige getuigen van het verleden, die ons nog resten als teken van erkentelijkheid in stand houden. Het zal de taak van het Genootschap zijn hieraan met grote toewijding verder te werken.

MR. J. DUTILH, secretaris